

Danmarks Mikrobiologiske Selskabs historie

Det er næsten som en film, der fortæller om en berømt liv fra vugge til voksenliv. Danmarks Mikrobiologiske Selskab (DMS) blev faktisk undfanget allerede 5 år før Watson og Crick begyndte deres arbejde der ledte til opklaringen af DNA-strukturen. Og DMS blev officielt stiftet præcis 5 år efter strukturen blev offentliggjort i *Nature* i april 1953. Sandt at sige prægede den "nye" DNA-struktur direkte DMS' fokus og satsninger de efterfølgende årtier.

Før DMS' grundlæggelse organiserede en række mikrobiologer i 1946 *the Danish Microbiologists' Association*, for at denne efterfølgende kunne stå for the 4th International Conference on Microbiology. For at få økonomisk støtte til en sådan kongres skulle der være en organisation bag arrangementet. Kræfterne bag dette initiativ var allerede kendte navne indenfor faget: fx Sigurd Orla-Jensen (målrettet anvendelse af mælkesyrebakterier i ostefremstilling, Polyteknisk Lærestanstalt), Øjvind Winge (gærgenetik, særligt i ølindustrien, Carlsberg Laboratoriet), Kai Adolf Jensen (tuberkulose og tuberkelbakterier, Københavns Universitet) og Jeppe Ørskov (enkelcelle-patogenese og vaccination, Statens Serum Institut).

I 1958 syntes en del mikrobiologer i Danmark, at der var behov for en mere permanent organisation for at varetage dansk mikrobiologisk varierede aktiviteter. Derfor holdt nogle af de samme mikrobiologer den stiftende generalforsamling i Danmarks Mikrobiologiske Selskab (DMS), d. 28. april 1958. Den første bestyrelse rummede flere personer, der snart blev verdenskendte mikrobiologer: Hans Laurits Jensen (altid kendt som HL Jensen) (jordbundsmikrobiologi og nedbrydning af pesticider, Statens Planteavlslaboratorium), Aage Jepsen (*Salmonella* og dens udbredelse i vandmiljøet, Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole), Aksel Stenderup (mykopatologi, Aarhus Universitet) og Ole Maaløe (replikation af bakteriekromosomet, Københavns Universitet).

Mere DNA-historie end DMS-historie - indtil 2017

Årene gik, og da DMS skulle have fejret sit 50 års jubilæum i 2008, passerede datoen i fuldkommen ubemærkethed. Først 5 år senere gik det op for bestyrelsen, at man ikke havde styr på Selskabets historie. Derfor besluttede en række tidligere og nuværende bestyrelsesmedlemmer, at historien skulle nedfældes og gøres offentligt tilgængelig. Derfor har vi nu i foråret 2017 udfærdiget denne oversigt over DMS' historie og aktiviteter.

Ole Maaløe i laboratoriet i 1966, sidste gang han blev spottet med en pipette i hånden - og en cigar i den anden hånd (Foto: Niels Fiil)

Foredrag reflekterede tidens tand

Fra 1958 og i nogle år stod DMS for en række foredrag med emner, vi nu ville betragte som historisk fundamentale for vores fag. Fx

- "Arvelighedsforhold hos gær-svampe" (Øjvind Winge, 1958),
- "Kemoresistente stafylokokker" (Riewerts Eriksen, 1958),
- "Mikroorganismers genetik" (EL Tatum, 1958, som modtog Nobelprisen samme år),
- "Biologisk sønderdeling af organiske chlorforbindelser" (HL Jensen, 1959),
- "Om DNA-syntese hos bakterier" (Ole Maaløe, 1960),
- "Vand som smittekilde ved nosokomielle infektioner med *Pseudomonas aeruginosa* og andre Gram-negative stave (Riewerts Eriksen, 1961),
- "Om metoder til induktion og isolation af mutanter hos bakterier og svampe og metoder til induktion af frem- og tilbagemutationer med alkyliserende stoffer og salpetersyrling" (Niels Ole Kjeldgaard og H. Malling, 1962)
- "Automatisk registrering af bakteriers væksthastighed" (Leif Tybring, Løvens kemiske Fabrik, 1968)

Disse foredrag blev holdt på dansk. Kun møder med udenlandske foredragsholdere blev holdt på engelsk. Listen over de indbudte udenlandske foredragsholdere for bare de første 12 år vidner om det høje faglige niveau, som Selskabet holdt (Se boksen på denne side.). Alene i 1961, kun 3 år efter stiftelsen af DMS, blev der afholdt 13 medlemsmøder, og der var 210 betalende medlemmer.

Foredragstitlerne fra 1970-80'erne fremkalder en fornemmelse af déjà vu, og det føles som om, man "lige har set samme foredragstitel i et conference-program her 30-40 år senere" (men selvfølgelig med opdateret indhold):

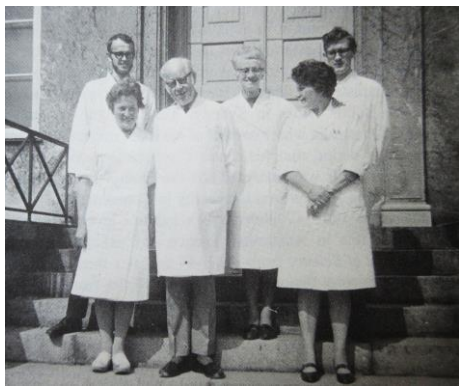
- "Desinfektionsmidler af betydning for virus-inaktivering" (holdt af professor Ebba Lund, 1973)
- "Biofilms betydning for mikrobielle processer" (Tema-dag, 1980)
- "Mikrobiologisk omsætning i sedimenter og dybe jordlag" (Tema-dag, 1984)

Gæstetalere ved DMS-møder 1958-1970

EL Tatum, Rockefeller Institute, USA
RGE Murray, Canada
REO Williams, London, Storbritannien
Mark H Richmond, London, Storbritannien
VBD Skerman, Australien,
V Vinter, Tjekkoslaviet
AJ Salle, Nederlandene
RB Parker, USA
N Grecz, USA
Roger Y Stanier, USA
Gordan Edlin, USA
Donald Johnstone, USA
J Fabricant, USA
John L Ingraham, USA
Raymond Byrne, USA
U Henning, Tyskland
Yasou Takai og J Lasik, Prag, Tjekkoslaviet
IL Schechmeister, USA

Mange af de andre foredragstitler findes i dokumentet "Udvalgte ekskursioner for DMS-medlemmer 1961-19842," arkiveret med nærværende.

I 1960'erne, 70'erne og 80'erne holdt DMS en del ekskursioner til faglige udflugtsmål rundt om i Danmark. Disse var alt fra kommercielle forskningslaboratorier til kommunale rensningsanlæg. Mange af disse udflugter er samlet i listen "Udvalgte ekskursioner for DMS-medlemmer 1961-1984", i et dokument tilgængeligt i forbindelse med nærværende.

Kjeld Engvild, Minna Schrøder, HL Jensen, Fru Bach, Annalisa Hansen, Sten Struwe. (Foto taget på Statens Planteavlslaboratorium, 1968.)

Foredrag og laboratorier holdes adskilt

DMS' foredragsaktivitet var i nogle år kontroversiel. Mange arbejdspladser syntes ikke, at overværelse af foredrag var effektiv brug af arbejdstiden; laboratoriearbejdet og undervisningen skulle passes i dagtimerne. Bestyrelsen i DMS drøftede denne prioritering ved mange af sine møder, og indtil engang i 1980'erne blev der kun holdt aftensforedrag i DMS-regi. Måske netop for at effektivisere tiden gik bestyrelsen også efterhånden væk fra kun at have ét foredrag pr. møde og i stedet at holde tema-møder, nogle gange som fyraftensmøder, med flere kortere foredrag.

DMS i internationalt samarbejde

I 1960'erne ønskede mange mikrobiologer i det nordlige Europa et tættere samarbejde mellem de forskellige nationale mikrobiologiske selskaber. Derfor blev der i 1968, efter nogle års forhandlinger, dannet the North West European Microbiological Group (NWEM). De medvirkende selskaber var fra England, Danmark, Norge, Sverige, Finland og Holland, og deres nationale selskaber var hhv. Society for General Microbiology, Danmarks Mikrobiologiske Selskab, Svenska Foreningen for Mikrobiologi, Societas Biochemica, Biofysica et Microbiologica Fenniae og Nederlandse Vereniging voor Microbiologie. Det første møde blev afholdt i september 1968 i Edinburgh. Det sjette møde stod DMS for i august 1974 i København, arrangeret primært af K. Riwer's Eriksen, formand for DMS. NWEM blev opløst igen i 1979, fordi den nye Federation of European Microbiological Societies (FEMS) omfattede nu hele Europa, hvorfor en regional sammenslutning blev overflødig.

FEMS blev dannet i 1973-1975 ved møder i Paris og London, og det første FEMS-symposium fandt sted i Dundee, Skotland i 1976. Det 33. FEMS-symposium blev organiseret i København af formanden for DMS Annelise Kjølner samt Arne Helweg, Sten Struwe, Vagn Jensen og Henning Sørensen.

I anledning af the American Society for Microbiology's 75 års jubilæum kontaktede ASM's arkivafdeling DMS i 1974. Man anmodede nemlig om en kortere tekst om dansk mikrobiologisk historie og DMS' historie til udgivelse i *ASM News*. Forfatteren blev én af DMS' grundlæggere N.F. Buchwald. Selvom artiklen aldrig kom i trykken, giver Buchwalds tekst et meget fint

overblik af over dansk mikrobiologis historie fra 1877 inklusiv grundlæggelsen af Danmarks Mikrobiologiske Selskab. Denne tekst findes i et dokument "Danmarks mikrobiologiske Selskab", som er arkiveret sammesteds som nærværende.

I sommeren 2004 blev DMS kontaktet af FEMS for hjælp med oprettelse af et prislegat til unge forskere. Legatet skulle bære navnet på den danske jordbunds bakteriolog HL Jensen (1898 – 1977), som særligt var kendt for sin forskning i azotobakterier i rodknolde. HL Jensen var i øvrigt også medstifter af, bestyrelsesmedlem og aktiv i mange år i Danmarks Mikrobiologiske Selskab. Stephen Wessels fra bestyrelsen og Arne Helweg (begge tidligere sekretærer i bestyrelsen) koordinerede beskrivelsen af HL Jensens arbejde i en biografi, som blev publiceret i 2005 af FEMS. Prislegatet udgør et forskningsstipendium for en yngre forsker, som vil tilbringe mindst et halvt år i andet andet laboratorium. Stipendiet, som udgør højst DKK 74.500, eller €10.000, uddeltes første gang i 2005 og herefter ca. hvert andet år.

Partnerskab med fagforening

Fra 2005 til ca. 2010 erfarede DMS' bestyrelse en dalende aktivitet og interesse hos DMS' medlemmer. Bestyrelsen mente, at den dalende aktivitet ikke mindst skyldtes de store krav til det enkelte bestyrelsesmedlem fra arbejdspladsen med deraf mindre tid til den frivillige indsats for DMS. I 2009-2010 sporede bestyrelsen interesse hos fagforeningerne Dansk Magisterforening (DM) og Ingeniørforeningen i Danmark (IDA) for tilknytning af naturvidenskabelige foreninger til sig. Både DM og IDA ville nemlig gerne styrke fagforeningernes videnskabs-faglige profil. Derfor talte bestyrelsen i DMS både med de ansvarlige i DM og i IDA om at indgå partnerskab.

DMS-ekskursion til Statens veterinære Institut for Virusforskning, færgen til Lindholm. D. 9. juni 1980. Fra venstre: Annelise Kjøller, Ib Schneider, Karin Vestberg.

I foråret 2011 indgik bestyrelsen endelig en aftale med DM. Aftalen var meget gunstig for DMS og fortsætter stadig (i 2017), og den garanterede DMS' fortsatte selvstændighed, inklusiv råderet over formue, og fagforeningen kræver ikke, at vores medlemmer skal være medlem af DM eller af nogen anden fagforening. Desuden garanterer DM, at vi kan bibeholde vores tilhørsforhold til fx FEMS og International Union of Microbiological Societies (IUMS).

Aftalen med DM indeholdt blandt andre følgende ydelser:

- Magisterforeningen ydede løn til en studenterassistent for 60 timers arbejde årligt for DMS.
- Studenterassistenten fik arbejdsplads på DM og ville blive oplært i at assistere med DMS' administrative funktioner og medlemsydelser, så som medlemskartotek, kontingentopkrævning og opdatering af hjemmesiden.
- DMS kunne trække på DM's kontorfaciliteter, mødelokaler, mødeforplejning og IT-systemer.
- DMS fik støtte af DM's møde- og konferencecenter til vores medlemsarrangementer.

Årsmøder som saltvandsindsprøjtning

Lige før aftalen med DM, i november 2010, havde bestyrelsen af egne kræfter arrangeret og afholdt et stort anlagt fagligt årsmøde i Københavns Universitets mødesal på Thorvaldsensvej på Frederiksberg. Mødet var særdeles velbesøgt, og det var sandsynligvis den inviterede keynote speaker, der trak deltagerne. Terry C. Hazen holdt nemlig foredrag om den højaktuelle oliekatastrofe i Den Mexicanske Golf. I april samme år eksploderede olieplatformen *Deepwater Horizon*, og Hazen fortalte om de mikrobiologiske aspekter af oliens omsætning og delvise nedbrydning.

Den store interesse for årsmødet 2010 gav bestyrelsen blod på tanden. Flere mikrobiologer meldte sig som medlemmer; der var åbenbart et potentiale for bedre at samle de mikrobiologiske kræfter i Danmark. Bestyrelsen valgte derfor at placere det næste årsmøde - og flere efterfølgende - på det mere stemningsfyldte Eigtveds Pakhus. Denne bygning fra 1750, lige ved Københavns havn, er den danske stats Centraladministrations møde-, konference- og repræsentationslokaler. Fra november 2011 og de følgende minimum 6 år blev Eigtveds Pakhus desuden konferencelokale for DMS, og kun brandtilsynsreglerne satte grænsen for antal deltagere til årsmøderne: ca. 320 personer. Til årsmødet i 2016 var denne loft nået.

Årsmøde bliver til kongres med overskud

Fra 2012 modtog DMS støtte til årsmødet af FEMS og fra 2013 fra American Society for Microbiology (ASM). For at støtte det store årsmøde forlangte ASM dog, at mødet blev kaldt en kongres, hvilket var uden problemer for bestyrelsen.

Arbejdet med arrangering af kongresserne blev hurtigt mere end DMS' bestyrelse og studenterassistenten kunne overkomme. Bestyrelsen stiftede bekendtskab med det frederiksbergske firma CAP Partner, som specialiserede sig i praktisk og økonomisk arrangering af større naturvidenskabelige møder og i strategisk rådgivning af faglige organisationer som DMS. I forår 2014 tegnede DMS' bestyrelsen derfor kontrakt med CAP Partner om kongres- og sekretariatsassistance - en kontrakt, der ikke overlappede med assistancen fra Dansk Magisterforening. Desuden var der en klar ansvarsfordeling mellem det mikrobiologisk-faglige (DMS) og det økonomiske og organisatoriske (CAP).

Samarbejdet var ikke bare frugtbart men også let og effektivt. De samme individer fra CAP var deltagere ved DMS' bestyrelsesmøder, efter ønske fra både CAP og DMS. Derfor var kommunikationen klar og direkte vedrørende enhver ændring og ethvert tiltag i forbindelse med selskabets arrangementer, udvikling og økonomi.

Centralt for kontrakten med CAP var, at CAP groft sagt blev betalt ved en fast procentdel af indtægterne i forbindelse med betalingsarrangementer som kongresserne. Med CAPs assistance gav disse med det samme økonomisk overskud. Måske vigtigere for DMS var dog, at bestyrelsen i DMS fik meget større overskud og mere tid til at fokusere på kongressernes faglige aspekter, som fx præcisering og planlægning af det faglige indhold af sessionerne.

DMS' formue og medlemsskare 2017

DMS havde sidst i 1990'erne oparbejdet et økonomisk overskud som forening og besluttede da at investere i danske værdipapirer. Selskabet har siden ikke indløst værdierne, og ved udgangen af 2016 udgjorde de ca. DKK 116.000.

De første årtier var der meget få kvinder blandt selskabets medlemmer. Bestyrelsen bestod de første mange år udelukkende af mænd, og de udadvendte aktiviteter og foredragsrækker blev varetaget stort set kun af mænd. Denne ulighed mellem kønnene reflekterede den gældende kønsnorm i Danmark i de år. Heldigvis var der fra 1980'erne en stadig større tilgang af kvinder til de mikrobiologiske uddannelser i Danmark. Ved udgang af 2015 havde DMS i alt 410 betalende medlemmer, heraf 35 studentermedlemmer, og af de 410 medlemmer var 60,1% kvinder og 39,9% mænd.

Skrevet af Stephen Wessels, med stor hjælp fra resten af DMS' nuværende og tidligere bestyrelser, forår 2017

Danmarks Mikrobiologiske Selskabs bestyrelse - 2016-17

Formand	Carsten Suhr Jacobsen	Aarhus Universitet
Næstformand	Trine Rolighed Thomsen	Teknologisk Institut
Sekretær	Mette Burmølle	Københavns Universitet
Kasserer	Thomas Bjarnsholt	Københavns Universitet
	Kasper Nørskov Kragh	Københavns Universitet
	Lars Bogø Jensen	Danmarks Tekniske Universitet
	Marie Allesen-Holm	Coloplast A/S
	Michael Thomas-Poulsen	Københavns Universitet
	Rikke Louise Meyer	Aarhus Universitet
	Stephen Wessels	Pensioneret
